

Františkovo slovo

č.224

Papež: Nikdy neopovrhovat omezeními druhých

Francouzský episkopát o sektářských praktikách v katolických společenstvích

Trojice není teologická svízeľ, nýbrž skvostné tajemství Boží blízkosti

Výchovou proti dekonstrukci humanismu

Papež k jezuitům v Rumunsku: Tato doba není vhodná pro přesvědčování

Australští biskupové vybízejí k výhradě svědomí v případech eutanazie

Konstitutivním prvkem teologie je nenásilí

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Papež: Nikdy neopovrhovat omezeními druhých

Vatikán. Papež dnes přijal na audienci členy generální kapituly Trinitářů (*Ordo Sanctissimae Trinitatis* – zkr. O.SS.T.); řehole, která byla založena v roce 1198 světcem Janem z Mathy a Felixem z Valois s posláním vykupovat otroky z muslimského zajetí, a reformoval ji v roce 1599 sv. Jan Křtitel della Concezione (1561-1613).

Řád dnes působí v 21 zemích čtyř kontinentů (Španělsko, Francie, Rakousko, Polsko, USA, Kanada, Mexiko, Guatemala, Portoriko, Kolumbie, Brazílie, Peru, Bolívie, Chile, Argentina, Indie, Jižní Korea, Madagaskar, Gabon a Kongo), má asi 600 členů, z nichž 400 kněží. V českých zemích působili trinitáři jen necelých sto let v 18. století, kdy jejich činnost ukončily josefínské reformy. Po Druhém vatikánském koncilu dostal **řád Nejsvětější Trojice** v roce 1984 nové konstituce a jeho nynější posláním je objevovat nové druhy otroctví, sloužit bratřím, jejichž víře hrozí vyhasnutí, a těm, kdo žijí v různých formách otroctví, ať už v misijních zemích či těch s křesťanskou tradicí.

Tématem generální kapituly trinitářů byla pastorační péče o mládež a povolání, a Petrův nástupce v této souvislosti řekl:

*„Správně cítíte nezbytnost specifické formace pro tuto pastoraci. **Kultura velké prázdnoty, vyvolaná slabým myšlením a relativismem, navádějících žít podle toho, co je »na výběr«**; rozkouskovaná kultura, v níž ztrácejí význam velká témata, a imanentismus, do něhož je pohrouženo tolik mladých lidí, vede k domněnce, že neexistuje prostor pro povolání víry. Takovýto závěr by však byl naprosto chybný.“*

Mládež totiž hledá také dnes plný smysl života a umí se vzít za velké věci. Potřebuje však podněty a prostory pro vlastní iniciativu. Je zřejmé – řekl papež František s odkazem na posynodální exhortaci *Christus vivit* (č.68) - že »existuje pluralita světů mladých lidí« a je zapotřebí pastorační konverze, k níž jsme voláni, abychom mohli dosáhnout až k nim a předložit jim evangelium, aby mohli rozlišit svoje povolání v církvi.

*„Je zapotřebí vyjít v ústrety nejen těm mladým, kteří jsou poblíž, ale také těm vzdáleným. **Neomezovat se na přijímání těch, kteří za vámi přicházejí, ale jít také za těmi, kteří se vzdálili. Přijímat je takové, jací jsou. Nikdy neopovrhovat jejich omezeními.** Podporovat je a pomáhat jim, kam až to lze. A když se s nimi setkáte, musíte jim dopřát sluchu a vzbudit v nich přání překračovat pohodlnost, v níž si hovějí. A zapotřebí jsou také »odvaha, citlivost a jemnost, jež jsou nezbytně nutné, pomáhá-li se druhým, jak poznat pravdu, šalby a výmluvy« (*Christus vivit*, 293).“*

V pokušení rezignovat na pastorační péči o mládež a povolání je zapotřebí evangelní odhodlanost spustit síť (srov. *Lk 5,5*), i když se může zdát, že pro to není vhodná doba, a vyhnout se přitom pastoračním prefabrikacím – řekl mimo jiné papež František na setkání s řádem trinitářů, které v závěru také neopomenul požádat, aby se za něho modlili: „mám toho zapotřebí“ – dodal.

Homilie

16.6.2019

Trojice není teologická svízeľ, nýbrž skvostné tajemství Boží blízkosti

Homilie papeže ze slavnosti Nejsvětější Trojice, Camerino – Itálie

„Co je člověk, že na něho myslíš?“ – modlili jsme se v Žalmu (8,5). Tato slova se mi vybavila, když jsem myslel na vás. Vzhledem k tomu, co jste viděli a vytrpěli, vzhledem ke zříceným

domům a budovám proměněným na trosky, vyvstává otázka: *co je člověk?* Čím je, může-li se to, co postaví, zřítit v jediném okamžiku? Čím je, může-li se jeho naděje obrátit v prach? *Co je člověk?* Zdá se, že odpověď podává druhá část věty: *co je člověk, že na něho myslíš?* Na nás, tak jak jsme, ve svojí křehkosti, myslí Bůh. V nejistotě, kterou vnímáme navenek i uvnitř, skýtá jistotu Pán, který na nás myslí. Doslova je psáno *pamatuje*, to znamená vrací se k nám srdcem, protože mu ležíme na srdci. **A zatímco tady se příliš mnoho věcí rychle zapomíná, Bůh nás nenechává v zapomnění. Nikdo není v Jeho očích zanedbatelný, každý má pro Něho nekonečnou hodnotu: jsme maličci pod nebem a bezmocní, otřásá-li se země, avšak pro Boha jsme cennější než cokoli jiného.**

Paměť je klíčové slovo života. Každý den prosme o milost pamatovat, že nejsme zapomenuti Bohem, jehož jsme milovanými dětmi, jedinečnými a nenahraditelnými. Pamatovat na to, dodává sílu, abychom nepodléhali protivenstvím života. Tváří v tvář pokušením zármutku a neustálého jitření toho nejhoršího, co zdánlivě nemá konce, pamatujme, jakou máme hodnotu. Špatné vzpomínky přijdou i bez přemýšlení, avšak nevyplácejí se a zanechávají jenom zádumčivost a stesk. Jak těžké je osvobodit se od tíživých vzpomínek! Výstižné je úsloví, podle něhož bylo pro Boha snadnější vysvobodit Izraele z Egypta než osvobodit srdce Izraele od Egypta.

K osvobození srdce z minulosti, která se vrací, ze špatných vzpomínek, které uvěznují, a z výčitek, které ochromují, je třeba někoho, kdo nám pomůže nést tíži, kterou máme uvnitř. Ježíš nám právě dnes říká, že mnohé »nemůžeme snést« (srov. *Jan 16,12*). Co dělá s naší slabostí? Neodnímá nám tuto tíži, jak bychom si přáli my, kteří hledáme stále rychlá a povrchní řešení. Nikoli, Pán nám dává Ducha svatého. Jeho potřebujeme, protože je Těšitelem, který nás pod tíží života nenechává samotné. On proměňuje naši zotročenou paměť na svobodnou, minulé rány na *památku spásy*. Koná v nás to, co konal Ježíš, jehož rány, děsivé rány vyhloubené zlem se působením Ducha svatého stávají přívodem milosrdenství, zářivými ranami, ve kterých se skvěje Boží láska, která pozvedá a křísí. Tak jedná Duch svatý, když jej pozveme do svých ran. Pomazává špatné vzpomínky balzámem naděje, protože **Duch svatý je obnovitel naděje.**

Naděje. O jakou naději se jedná? Není to přechodná naděje. Pozemské naděje jsou prchavé, vždycky mají lhůtu trvanlivosti, skládají se z pozemských příměsí, které dříve či později zaniknou. Duch skýtá trvanlivou naději, jež nepropadá, protože se zakládá na Boží věrnosti. Naděje Ducha není ani optimismus. Rodí se hlouběji a zapaluje v hloubi srdce jistotu, že jsme drahocenní, protože jsme milováni. Vlévá důvěru, že nejsme sami. Je to naděje, která zjednáva pokoj a radost uvnitř, nezávisle na tom, co se děje vně. Je to naděje, která má mocné kořeny a žádná životní bouře je nemůže vyvrátit. Je to naděje, která - jak říká sv. Pavel - »neklame« (*Řím 5,5*) a dává sílu překonávat každé soužení (vv.2-3). **Když jsme zmoženi nebo zraněni, máme tendenci „zahnídit se“ ve svém smutku a strachu. Duch nás však vysvobozuje z našich hnízd,** dává rozlet a otevírá před námi podivuhodný úděl, ke kterému jsme se narodili. Duch nás živí živou nadějí. Pozvěme Jej. Prosme, aby k nám přišel, a přiblíží se. Přijď Duchu Těšiteli! Přijď a daruj nám trochu světla, daruj nám smysl této tragédie a naději, která neklame. Přijď Duch svatý!

Blížkost je třetí slovo, které chci spolu s vámi sdílet. Dnes slavíme Nejsvětější Trojici. Trojice není teologická svízel, nýbrž skvostné tajemství Boží blízkosti. Trojice znamená, **že nemáme na nebi Boha samotáře, vzdáleného a lhostejného. Nikoli, je Otcem,** který nás obdaroval *Synem*, jenž se stal člověkem jako my, a aby se nám přiblížil ještě více a pomohl nám nést tíhu života, obdarovává nás svým *Duchem*. On, který je Duch, vstupuje do našeho ducha a tak nás těší zevnitř, vnáší do nitra Boží laskavost. S Bohem nezůstává tíha života na našich ramenou: Duch, jehož jmenujeme pokaždé, když se při pokřizování dotýkáme svých ramen, nám přichází darovat sílu, povzbudit nás a podpořit. **Je totiž specialistou na vzkříšení, pozvedání a obnovu. Více síly je zapotřebí k opravě než ke stavbě, ke znovu započítí než k začátku, k usmíření než ke shodě.** Toto je síla, kterou nám dává

Duch. Kdo se tedy přibližuje k Bohu, není sklíčen, ale nakročěn, aby začal, osvědčil se a stavěl. Trpí rovněž, ale dokáže začínat znovu, osvědčovat se a stavět.

Drazí bratři a sestry, přišel jsem dnes, abych vám byl jednoduše nablízku; jsme zde, abych s vámi prosil *Boha, který na nás pamatuje*, aby nikdo nezapomínal na ty, kdo jsou v těžkostech. Proším *Boha naděje*, aby to, co je nestabilní na zemi, neotřásalo jistotou, kterou nosíme ve svém nitru. **Proším *Boha Blízkého*, aby vzbudil konkrétní skutky přiblížení.** Uplynuly již tři roky a hrozí, že po prvním emotivním a mediálním zainteresování, poklesne pozornost, sliby upadnou do zapomnění, vzroste frustrace těch, kdo sledují, jak se kraj stále vylidňuje. Pán nás však vybízí, abychom pamatovali, opravovali, společně stavěli a nikdy nezapomínali na trpící.

Co je člověk, že na něho myslíš? Bůh, který na nás pamatuje; Bůh, jenž uzdravuje naši raněnou paměť, kterou pomazává nadějí; Bůh, který je nám nablízku, aby nás zotavil zevnitř - kéž nám tento Bůh pomáhá být *tvůrci dobra, těšiteli srdcí*. **Každý může prokázat trochu dobra, aniž by čekal, že začnou druhí.** Každý může někoho utěšit, aniž by čekal, až se jeho problémy vyřeší. I když nesu svůj kříž, zkusím se přiblížit a potěšit druhé. *Co je člověk?* Je Tvým velkým přáním, na něž stále myslíš. Není snadné to chápat za těchto okolností, kdy na nás lidé zapomněli a nepamatují si již tuto tragédii. Avšak Ty, Pane, nezapomínáš. Člověk je Tvým velkým přáním, na něž pamatuješ stále. Učiň, Pane, ať také my pamatujeme na to, že jsme na světě, abychom dávali naději a blízkost, neboť jsme tvými dětmi, »Bože veškeré útěchy« (2 Kor 1,3).

17.6.2019

Výchovou proti dekonstrukci humanismu

Vatikán/New York. Katolické vzdělávací instituce se od ostatních liší tím, že nabízejí obzory otevřené transcendentě a pěstují v mladých lidech duchovní hodnoty, připomněl papež František členům [Mezinárodní organizace pro katolické vzdělávání](#), jejíž [světový kongres](#) se uskutečnil o prvním červnovém víkendu v New Yorku (5.-8.6.).

Římský biskup v zaslaném videoposelství uvažuje nad tématem konference, které zní: „Vychovávat k bratrskému humanismu a budovat civilizaci lásky“ a které uvádí do souvislosti s Deklarací o křesťanské výchově *Gravissimum educationis* II. vatikánského koncilu. Humanismus požadovaný od katolických vzdělávacích zařízení hájí vizi společnosti založenou na člověku a jeho nezcizitelných právech, brání spravedlnost a mír na základě korektního vztahu mezi jednotlivcem, společností a státem, podporuje solidaritu a subsidiaritu. Takovýmto humanismem se oduševňuje též hospodářský rozvoj, cituje **papež František** svého předchůdce Jana Pavla II. (Promluva k univerzitním profesorům, 9.9.2000):

„Tento humanistický zorný úhel dnes nemůže odhlédnout od ekologické výchovy, která podněcuje ke spojenectví lidstva s životním prostředím, a to na různých úrovních – na vnitřní rovině vztahu k sobě samým, na úrovni solidarity s druhými lidmi, na přirozené úrovni ve vztahu se všemi živými bytostmi a na duchovní úrovni ve vztahu k Bohu“.

Takovým nárokům nelze dostát osamoceně, a proto je důležité sdružování katolických vychovatelů a společné rozpoznání příležitostí i obtíží. Přitom lze čerpat ze svědectví, jaká na poli výchovy vydali význační světci a světice, zdůrazňují Petruův nástupce.

*„Jednou z hlavních obtíží, s níž se dnes vzdělávání střetává, je rozšířená tendence k dekonstrukci humanismu. **Individualismus a konzumismus vedou k soutěživosti, která znehodnocuje spolupráci, zastiňuje obecné hodnoty a podlamuje základní pravidla společného soužití.** Rovněž kultura lhostejnosti, která prostupuje vztahy mezi lidmi i národy, jakož i péči o společný domov, nahlodává smysl pro humanismus.“*

Popisované dekonstrukci humanismu lze čelit jedině součinností různých výchovných činitelů, počínaje rodinou, v níž se člověk učí snášet druhého, vážit si ho, pomáhat mu a žít s ním společně. Na tomto lidském růstu mají spolupracovat též další vychovatelé, a to jak svou odbornou připraveností, tak důsledným životním svědectvím, poznamenává Svatý otec.

„Opětovné budování humanismu též obnáší nasměrování výchovné činnosti směrem k periferiím, a to jak sociálním, tak existenciálním. Skrze službu, setkávání a přijetí se tak nejslabším a nejzranitelnějším lidem poskytují příležitosti k růstu. Pokud se naučíme chápat potřeby druhým lidí, rosteme a zrajeme spolu s nimi. Výchovná komunita poté prostřednictvím trpělivé každodenní práce vytváří širokou možnost inkluze, která přesahuje školní zdi a svou proměňující silou proniká do celé společnosti, v níž podporuje setkání, pokoj a smíření. Dokument o lidském bratrství, který jsem podepsal spolu s vrchním imámem Al-Azhar, v této souvislosti nabízí podněty k úvaze i akci.“

Papež dále varoval před jiným nebezpečím, ohrožujícím delikátní poslání vychovatele, a sice „diktaturou výsledků“. Snaha o okamžité a nejspíše číselné ohodnocení studenta plyne z převládající výrobní a spotřební logiky, ovšem opomíjí jeho všestranný růst, nedbá na jeho případné obtíže, omyly a obavy, ale také sny a svobodu. Výkonností diktatura přetváří člověka v laboratorní objekt a uměle jej připodobňuje ke stroji.

„Tomu lze zamezit tím, že do středu výchovného působení postavíme člověka v jeho celistvosti. Za tímto účelem má být vychovatel náležitě odborně připraven a zároveň oplývat lidskostí, aby se uměl pohybovat mezi svými studenty a podporovat jejich lidský i duchovní růst. Vychovatel v sobě musí spojovat kvalitu vzdělávání, pozornost vůči lidem a láskyplnou péči o ně. Obě tato hlediska vyžadují trvalou formaci učitelů i vedoucích pracovníků, aby si dokázali uchovat vysokou profesionalitu a současně pečovali o svou víru a duchovní motivace.“

Další překážkou v oblasti vzdělání a výchovy je současné zrychlování životního rytmu a s ním související neustálá změna opěrných bodů. Lidská identita tak ztrácí soudržnost a psychologická uspořádanost se rozpadá kvůli nepřetržité transformaci, popírající přirozenou pomalost biologické evoluce.

*„Na tento rychlostní chaos máme reagovat tím, že času navrátíme jeho přednostní hodnotu, a to zejména ve vývojovém věku, sahajícím od dětství po adolescenci. **Každý člověk potřebuje vlastní časový průběh, aby si osvojil znalosti, upevnil je a přetvářel.** Opětovné nalezení času kromě toho obnáší docenění ticha či zastávku ke kontemplaci přírodních krás, v níž nalézáme podněty k péči o náš společný domov a novému životnímu stylu, respektujícímu budoucí generace. Jedná se o úkon zodpovědnosti vůči našim potomkům, který nelze zanedbat!“*

Pracujme na tom, abychom vzdělávání vysvobodili z relativistických obzorů a zaměřili je na všestrannou formaci každého člověka, vyzývá papež František katolické učitele a vychovatele v závěru videoposelství, které zaslal na jejich newyorský kongres.

Promluvy

21.6.2019

Konstitutivním prvkem teologie je nenásilí

Páni kardinálové, Drazí bratři biskupové a kněží, Drazí profesori a drazí studenti!

Těší mne, že se s vámi dnes mohu setkat a účastnit se tohoto sympozia na téma: „Teologie po *Veritatis gaudium* ve středomořském kontextu“. Srdečně opětuji pozdrav drahého bratra,

patriarchy Bartoloměje, dlouholetého předchůdce *Laudato si'*, který k naší reflexi přispěl svým osobním poselstvím. Děkuji, Bartoloměji, milovaný bratře.

Středomoří je odedávna místem tranzitů, obchodů a někdy také konfliktů. Mnohé známe. Toto místo nás dnes staví před řadu často dramatických problémů, které lze tlumočit do několika otázek, jež byly položeny na mezináboženském setkání v Abú Dhábí: Jak se vzájemně opatrovat v jediné lidské rodině? Jak udržovat tolerantní a mírumilovné soužití, projevující se autentickým bratrstvím? Jak se přičinit o to, aby v našich komunitách převažovalo přijetí druhých a těch, kdo jsou jiní než my, protože patří k jiné náboženské či kulturní tradici? Jak se mohou náboženská vyznání stát cestami bratrství a nebýt bariérami rozdělení? Tyto a jiné otázky vyžadují interpretace na vícero úrovních, a požadují velkodušnost v naslouchání, bádání a konfrontaci, aby nastoupily procesy osvobození, pokoje, bratrství a spravedlnosti. Musíme být přesvědčeni, že jde o započítí procesů, nikoli o definování, a okupování prostoru.

Teologie přijetí a dialogu

Během tohoto sympozia jste analyzovali rozpory a těžkosti ve středomořském prostoru, a ptali se na ta nejlepší řešení. V této souvislosti se tážete, jaká teologie se hodí do kontextu, ve kterém žijete a pracujete. Řekl bych, že teologie, zejména v tomto kontextu, je povolána být teologií přijetí a rozvíjet upřímný dialog se sociálními a občanskými institucemi, s univerzitními a badatelskými centry, s náboženskými *leadery* a se všemi ženami a muži dobré vůle za účelem pokojného budování inkluzivní bratrské společnosti a také ochrany stvoření.

Předmluva apoštolské konstituce *Veritatis gaudium* zmiňuje prohloubení *kerygmatu* a dialog jakožto kritéria obnovy studií, čímž se rozumí, že mají sloužit církvi, soustřeďující se stále více na evangelizaci, nikoli na apologetiku, na příručky. Jádrem je evangelizace, což neznamená proselytismus. V dialogu s kulturami a náboženstvími hlásá církev Ježíšovu dobrou zvěst a prokazuje evangelní lásku, kterou Ježíš zvěstoval jako syntézu veškerého Zákona, prorockých vidění a Otcovy vůle. Dialog je především metoda rozlišování a zvěstování Slova lásky, jež je adresována každému člověku a chce přebývat v srdci každého. Jedině nasloucháním tomuto Slovu a ve zkušenosti lásky, kterou sdílí, lze rozlišovat aktuálnost *kerygmatu*. Takto pojatý dialog je forma přijetí.

Chtěl bych podtrhnout, že „duchovní rozlišování zajisté nevyklučuje pomoc lidské, existenciální, psychologické, sociologické nebo morální moudrosti. Přesahuje ji však. Také nevystačíme jen s moudrými normami církve. [...] Rozlišování přivádí k samému prameni života, který neumírá, k poznání Otce, jediného pravého Boha, a toho, kterého poslal, Ježíše Krista (srov. *Jan 17,3*)“ (*Gaudete et exultate*, 170).

Teologické školy se obnovují uplatňováním rozlišování a *dialogickým postupem* schopným vytvářet odpovídající duchovní ovzduší a intelektuální praxi. Jde o dialog kladení problémů a společného hledání jejich řešení. Dialog schopný spojovat živé kritérium Ježíšovy Paschy a analogii, která chápe teologální souvislosti, znamení a odkazy v realitě, ve stvoření i v dějinách. To znamená hermeneuticky vstřebat mysterium Ježíšovy cesty, vedoucí ke kříži, vzkříšení a daru Ducha. Přijmout tuto Ježíšovskou a paschátní logiku je nevyhnutelné pro pochopení způsobu, jak je dějinná a stvořená skutečnost dotazována zjevením mysteria Boží lásky. Tento Bůh se v Ježíšově příběhu – ustavičně a v každém protikladu – prokazuje jako ten, kdo převyšuje láskou i schopností napravovat zlo.

Oba pohyby jsou nezbytné a komplementární: hnutí *zdola nahoru*, umožňující vést dialog nasloucháním a rozlišováním, s každou lidskou i dějinnou instancí, se zřetelem na celou lidskou šíři; a hnutí *shora dolů*, kde oním „nahore“ je Ježíš, který je povýšen na kříž, a současně umožňuje rozlišovat znamení Božího království v dějinách a prorocky chápat znamení anti-království, která znetvořují duši a lidské dějiny. Je to metoda, která neustálou

dynamikou umožňuje konfrontovat se s jakoukoli lidskou instancí a pochopit, jaké křesťanské a paschální světlo osvěcuje záhyby reality a jaké energie Ducha Ukřižovaného a Vzkříšeného vzbuzuje čas od času, tady a teď.

Dialogický postup je způsob, jak dojít tam, kde se tvoří paradigmaty, způsoby citění, symboly, představy lidí i národů. Dojít tam jako „duchovní etnografové“ duše národů, aby bylo možné navázat hluboký dialog, a pokud možno, přispět k jejich rozvoji hlásáním evangelia o Božím království, jehož plodem je vyzrálé, stále se rozšiřující a inkluzivnější bratrství. Dialog a hlásání evangelia může nastat způsoby, načrtnutými Františkem z Assisi v *Nepotvrzené řeholi*, těsně před jeho cestou do východního Středomoří. První způsob, kterým podle Františka křesťané žijí, spočívá v tom, „aby nevyvolávali hádky ani spory, ale byli podřízeni každému lidskému stvoření kvůli Bohu a vyznávali, že jsou křesťané“ (XVI). Druhým způsobem se ve stálé poddanosti znamením a působení Vzkříšeného Pána i Jeho pokojného Ducha hlásá křesťanská víra jako v Ježíši zjevená Boží láska vůči všem lidem. Mně se velice líbí rada, kterou dal František bratrům: »Kázejte evangelium a bude-li to nezbytné, tak i slovy«. Svědectvím!

Tato poddanost Duchu v sobě zahrnuje životní styl a hlásání bez dobytčiny, bez proselytismu, který jako mor, a bez agresivní snahy o popření druhého. Tento způsob vstupuje „zevnitř“ do dialogu s lidmi, s jejich kulturami, jejich dějinami a jejich odlišnými náboženskými tradicemi. Je to způsob, který s evangelní důsledností zahrnuje svědectví až k obětování života, jak ukazují zářivé příklady Charles de Foucalda, mnichů z Tibhirin, biskupa z Oran Piera Claverieho a mnoha bratrů a sester, kteří byli s Kristovou milostí tiše a pokorně věrní a zemřeli se jménem Ježíš na rtech a milosrdenstvím v srdci. Tady si myslím, že teologie musí jako svůj konstitutivní prvek mít na zřeteli nenásilí jakožto horizont i vědu o světě. Pomohou nám tedy spisy a skutky Martina Luthera Kinga a Lanza del Vasto a dalších „tvůrců“ pokoje. Pomocí a povzbuzením je nám památka bl. Giustina Russoliho, který byl studentem této fakulty, a dona Peppina Diany, mladého faráře, kterého zabila camorra a studoval rovněž tady. Tady bych rád zmínil nebezpečný „babylonský syndrom“. Myslíme si, že „babylonský syndrom“ je zmatek, zapříčiněný neporozuměním tomu, co říká druhý. „Babylonský syndrom“ však vzniká tím, že neposlouchám to, co říká druhý, v domněnku, že vím, co si myslí a co říká.

Příklady dialogu pro teologii přijetí

„Dialog“ není kouzelné zaklínadlo, avšak pomůže teologii v obnově, vezme-li jej vážně a bude-li pěstován mezi profesory i studenty, jakož i s jinými formami vědění a s jinými náboženstvími, zejména se židovstvím a islámem. Studenti teologie by měli být vychováni k dialogu s judaismem a islámem, aby chápali společné kořeny a odlišnosti našich náboženských identit a tak účinněji přispívali k budování společnosti, která si váží odlišností a favorizuje respekt, bratrství a mírumilovné soužití. K tomu je třeba vychovávat. Já jsem studoval v době úpadku teologie, pokleslé scholastiky. V době příruček a s příručkami. Mezi sebou jsme vtipkovali, že všechny tyto teologické texty měly schéma jediného sylogismu. Premisa říká, že věci se mají tak a tak. Za druhé platí, že katolicismus vždy vítězí. Ergo platí to druhé. Toto je defenzivní, apologetická teologie, uzavřená v příručkách. My jsme tak žertovali, ale nám takto byly tehdejší upadající scholastikou představovány mnohé věci. Tedy hledat mírumilovné dialogické soužití.

S muslimy jsme povoláni vést dialog za účelem vytváření budoucnosti našich společností a měst; jsme povoláni považovat je za *partnery* za účelem mírumilovného soužití, i když dochází k otřesným činům fanatických skupin nepřátelských dialogu, jako byla tragédie o letošních Velikonocích na Srí Lance. Včera mi kardinál z Colomba řekl: „Když jsem učinil vše potřebné, zjistil jsem, že skupina lidí – křesťanů – se vydala do muslimské čtvrti vraždit. Zavola jsem imámovi a jeli jsme tam společně, abychom přesvědčili křesťany, že se přátelíme a že tamto jsou extrémisté, kteří nejsou naši. Toto je sblížující a dialogický postoj. Formovat studenty k dialogu s židy znamená vychovávat k poznávání jejich kultury,

jejich způsobu myšlení a jejich jazyka, za účelem lepšího chápání a prožívání našeho vztahu na náboženské úrovni. Na teologických fakultách a církevních univerzitách je třeba podporovat kurzy arabské i hebrejské řeči a kultury a vzájemné poznání mezi křesťanskými, židovskými a muslimskými studenty.

Chtěl bych uvést dva konkrétní příklady, jak být může dialog, charakterizující teologii přijetí, využít při studiích na církevní půdě. Dialog může být především *metodou studia*, spíše než výukou. Když čteme nějaký text, vedeme dialog s ním i se „světem“, jehož je výrazem, což platí i pro posvátné texty jako je Bible, Talmud a Korán. Často potom vykládáme určitý text v dialogu s jinými ze stejného či jiného období. Texty velkých monoteistických tradic jsou v některých případech výsledkem dialogu mezi nimi. Vyskytují se případy textů, které byly psány jako odpověď na důležité životní otázky kladené v dřívějších textech. Také to je forma dialogu.

Druhým příkladem je dialog, vedený jako teologická hermeneutika *v určité době a na určitém místě*. V našem případě: ve Středomoří na počátku třetího tisíciletí. Nelze tento prostor chápat realisticky, ne-li v dialogu a jako most – historický, zeměpisný a lidský – mezi Evropou, Afrikou a Asií. Jde o prostor, ve kterém absence míru způsobila mnoho regionálních a světových nerovností a jeho pacifikace by uplatňováním dialogu mohla naopak velice přispět k započetí procesů smíření a pokoje. Giorgio La Pira by řekl, že v teologii jde o to, přispět k rozbití „velkého stanu pokoje“ v celém Středomoří, kdy budou moci žít ve vzájemném respektu různí potomci společného otce Abrahama. Nezapomínat na společného otce.

Teologie přijetí je teologie naslouchání

Dialog jako teologická hermeneutika předpokládá a obnáší *uvědomělé naslouchání*. To znamená také naslouchání dějinám a prožitkům národů, obrácených do středomořského prostoru, aby bylo možné dešifrovat osudy, spojující minulost s dneškem, a pochopit zranění spolu s potenciálem. Jde zejména o pochopení způsobu, jakým křesťanské komunity a jednotlivé prorocké osobnosti dokázaly – i poměrně nedávno – vtělit křesťanskou víru do kontextu konfliktů, menšin a pluralitního soužití s jinými náboženskými tradicemi.

Toto naslouchání musí být hluboce niterné kulturám i národům i z jiného důvodu. Středomoří je mořem mísení, mořem zeměpisně uzavřeným ve srovnání s oceány, ale kulturně vždycky otevřeným setkávání, dialogu a vzájemné inkulturaci. Přesto je zapotřebí obnoveného a sdíleného podání, které po vyslechnutí kořenů i přítomnosti promluví k srdci lidí a ve kterém bude možné se rozpoznat konstruktivním, pokojným a nadějným způsobem.

Multikulturní a multináboženská realita nového Středomoří se formuje takovýmto podáním, tedy v dialogu, který se rodí z naslouchání lidem a textům velkých monoteistických náboženství a zejména mladým lidem. Myslím na studenty našich teologických fakult či univerzit „laického“ typu nebo jiného náboženského vyznání. „Když církev – a můžeme dodat teologie – opustí strnulá schémata a naslouchá ochotně a pozorně mladým, obohatí se touto empatií, protože dovolí mladým poskytnout komunitě svůj vklad, pomůže jí zachytit novou vnímavost a klást si netušené otázky“ (*Christus vivit*, 65).

Kerygma se prohlubuje zkušeností dialogu, který vzniká nasloucháním a generuje společenství. Ježíš sám zvěstoval Boží království v dialogu s každým typem a kategorií lidí tehdejšího judaismu: s učiteli Zákona, farizeji, celníky, učenci, prostými i hříšnými. Samaritánce vyjevil v naslouchání a dialogu Boží dar i její identitu: zpřístupnil jí mysterium svého společenství s Otcem a překypující plnost, jež z tohoto společenství pramení. Jeho božské naslouchání lidskému srdci otevírá toto srdce k přijetí plnosti Lásky a radosti z života. Dialogem se nic neztratí. Vždycky se získá. Monologem ztratíme všichni.

Interdisciplinární teologie

Teologie přijetí, která jakožto metoda interpretace reality zahrnuje rozlišování a upřímný dialog, potřebuje *teology, kteří umí pracovat společně a interdisciplinárně* a překonávají individualismus v intelektuální práci. Potřebujeme teology – muže, ženy, kněze, laiky i řeholníky – kteří se v hlubokém dějinném a církevním zakořenění a současně otevřenosti nevyčerpatelné novosti Ducha, dovedou vyhnout sebevztázným, konkurenčním a vsutku zaslepujícím logikám, které se nezdáka vyskytují i v našich akademických institucích a často se skrývají mezi teologickými školami.

Na této cestě vyjítí ze sebe na setkání s druhými je důležité, aby teologové byli muži a ženami soucitu a dotýkaly se jich životy utiskované dnešním otroctvím, sociálními metlami, násilím, válkami a enormními nespravedlnostmi, jimiž trpí četní chudí, žijící na březích tohoto společného moře". Bez společenství a bez soucitu, ustavičně živených modlitbou, protože teologie se pěstuje na kolenou, jinak ztratí nejen duši, ale i inteligenci a schopnost křesťansky interpretovat realitu. Bez soucitu, čerpaného ze Srdce Kristova, hrozí teologům, že budou vtaženi do privilegovaného postavení těch, kdo se uvážlivě stavějí mimo svět a nemají s většinou lidstva žádný podíl na riziku. Laboratorní teologie je jako čistá a destilovaná voda, která je bez chuti.

Chtěl bych dát příklad toho, jak *interdisciplinarita*, která interpretuje dějiny, může být prohloubením *kerygmatu* a pokud je oživována milosrdenstvím, může být otevřena *transdisciplinarity*. Mám na mysli zejména všechny agresivní a militantní postoje, které poznamenaly způsob obývání středomořského prostoru národy, které se označovaly za křesťanské. Sem patří koloniální postoje a praktiky, které utvářely představivost a politiku oněch národů, ať již ospravedlňování každé války nebo perzekucí vykonávaných jménem náboženství anebo nároku rasové či doktrinální čistoty. Takového pronásledování jsme dopouštěli také my. Vybavuje se mi *Píseň o Rolandovi* (popisující válku Karla Velikého proti Saracénům z roku 778 – pozn.překl.). Tam po vítězné bitvě stáli v řadě muslimové, kteří si mohli vybrat mezi křtitelnicí a stětím. Křest nebo smrt. To jsme dělali my... Vzhledem k této složité a bolestné historii může být metoda dialogu a naslouchání, vedeného evangelním kriteriem milosrdenství, velmi obohacena interdisciplinárními poznatky a výklady, umožní-li, aby vyšla najevo také proroctví pokoje, která Duch nikdy neopomíjí vzbuzovat.

Interdisciplinarita jako kriterium obnovy teologie a studií na církevní půdě obnáší závazek *neustálého kontaktování a dotazování tradice*. Naslouchání křesťanských teologů nezačíná od nuly, nýbrž od teologického odkazu, který právě ve středomořském prostoru zapouští svoje kořeny v komunitách Nového zákona, v bohaté reflexi Otců a mnoha generací myslitelů a svědků. Živá tradice, která se nám dochovala, může přispívat k osvěcování a dešifrování mnoha současných otázek. Avšak pod podmínkou, že bude vykládána v upřímné touze po očištění paměti, že totiž dovede rozlišovat to, co bylo nositelem původního Božího záměru, zjeveného v Duchu Ježíše Krista, a co tomuto milosrdnému a spasitelnému záměru nebylo věrné.

Nezapomínejme, že tradice je kořenem, který dává život. Dává nám život, abychom mohli růst, vzkvétat a přinášet plody. Častokrát přemýšlíme o tradici jako o muzeu. Nikoli! Někdy minulý týden jsem četl úryvek z Gustava Mahlera: „Tradice je ručitelkou budoucnosti, nikoli pouzdrem na popel.“ To je krásné. Žijme tradici jako strom, který žije, roste. Vincenc Lerinský to pochopil již v 9. století správně, když mluvil o růstu víry, tradice podle třech kritérií: „*annis consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur aetate*“ - s průběhem let se má upevňovat, s časem rozvíjet a s průběhem věků růst do výšky. To je tradice. Bez tradice nemůžeš růst! Tradice je kvůli růstu jako kořen pro strom.

Teologie v propojení

Teologie po *Veritatis gaudium* je teologií *na síti* a ve středomořském kontextu teologií *solidarity se všemi „trosečníky“ dějin*. V rámci poslání, jehož se můžeme nadít v této teologii, připomeňme svatého Pavla a počátky křesťanství spojující východ se

západem. Tady, nedaleko místa, kde se Pavel vylodil, nelze nezmínit, že apoštolovy cesty byly poznamenány nebezpečími jako v případě těžkostí ve Středozezemním moři (Sk 27,9). Ztroskotání připomíná to Jonášovo. Pavel neutíká a mohl si dokonce myslet, že Řím bude jeho Ninive. Mohl si myslet, že napraví kapitulantský Jonášův postoj, zřekne-li se útěku. Nyní, kdy se západní křesťanství poučilo z mnoha minulých chyb a nebezpečí, může se vrátit ke svým zdrojům v naději, že bude moci dosvědčovat dobrou zvěst národům východu i západu, severu i jihu. Teologie, která má mysl i srdce upřené k „milosrdnému a slitovnému Bohu“ (Gn 4,2), může pomáhat církvi i občanské společnosti znovu se vydat na cestu v doprovodu mnoha ztroskotanců a povzbuzovat středomořské národy k odmítání každého pokušení rekonkvisty a totožnostní uzavřenosti. Obě se rodí, živí a rostou strachem. Teologie nemůže být pěstována v prostředí strachu.

Práce teologických fakult a církevních univerzit přispívá k vytváření spravedlivé a bratrské společnosti, v níž jsou péče o stvoření a budování míru výsledkem spolupráce občanských, církevních a mezináboženských institucí. Především jde o práci „evangelní sítě“, tedy ve společenství s Ježíšovým Duchem, který je Duchem pokoje, Duchem lásky působícím ve stvoření a srdci mužů a žen dobré vůle všech ras, kultur a náboženství. Analogicky k jazyku, který používal Ježíš, když mluvil o Božím království, chce také interdisciplinárnost a propojenost usnadňovat rozlišování přítomnosti Ducha Zmrtvýchvstalého v realitě. Počínaje porozuměním Božímu Slovu v jeho původním středomořském kontextu je možné rozpoznávat znamení doby v nových kontextech.

Teologie po Veritatis gaudium ve středomořském kontextu

Zdůrazňoval jsem *Veritatis gaudium*. Chtěl bych veřejně poděkovat zde přítomnému prof. Zani, který byl jedním z tvůrců tohoto dokumentu. Děkuji!

Jaké je tedy *poslání teologie po Veritatis gaudium* ve středomořském kontextu? Teologie se musí sladit s Duchem Vzkříšeného Ježíše, s Jeho svobodou jít do světa a dosáhnout periferií, včetně těch myšlenkových. Teologům náleží poslání vždy znovu usnadňovat setkání kultur se zdroji Zjevení a Tradice. Antické myšlenkové architektury, velké teologické syntézy minulosti jsou nalezištěm teologické moudrosti, ale nelze je na aktuální otázky aplikovat mechanicky. Je třeba si je osvojit s cílem hledat nové cesty. Díky Bohu, první zdroje teologie, tedy Boží slovo a Duch svatý jsou nevyčerpatelné a neustále plodné. Proto je možné a potřebné ubírat se směrem „teologických Letnic“, jež umožní ženám a mužům naší doby naslouchat „ve vlastní řeči“ křesťanské reflexi, která odpoví na jejich hledání smyslu a plnosti života. Aby se tak stalo, jsou nezbytné určité předpoklady.

Především je třeba *vycházet z evangelia milosrdenství*, ze zvěsti, kterou tvoří samotný Ježíš a původní kontexty evangelizace. Teologie se rodí mezi konkrétními lidmi, kteří se setkali s pohledem a srdcem Boha, který je s milosrdnou láskou jde hledat. Chtěl bych zopakovat odtud, z tohoto města, kde se nevyskytují jenom násilnosti, nýbrž uchovávají se tu mnohé tradice a příklady svatosti – kromě mistrovského díla Caravaggiova o skutcích milosrdenství a svědectví svatého lékaře Giuseppeho Moscatiho – bych rád zopakoval, co jsem napsal teologické fakultě Katolické univerzity v Argentině: „Dobří teologové, stejně jako dobří pastýři, musejí být cítit lidem a ulicí, a jejich reflexe má hojit olejem a vínem lidská zranění. Teologie má být výrazem církve, která je »polní nemocnicí« a prožívá svoje spásonosné a uzdravující poslání ve světě. Milosrdenství není jenom pastorační postoj, ale samotná podstata evangelia. Studujte, jak by se v různých disciplínách – dogmatice, morálce, spiritualitě, právu a podobně – odrážela centrální role milosrdenství. Bez milosrdenství naší teologii, našemu právu a naší pastoraci hrozí, že zabředne do byrokratické přizemnosti či ideologie, která si chce ochočit mystérium“ (*List u příležitosti 100. výročí založení teologické fakulty Katolické univerzity v Argentině*, 3. března 2015). Na cestě milosrdenství se teologie ubrání před ochočováním mystéria.

Za druhé je nezbytné seriózní *osvojení dějin* v teologii jakožto prostoru, který je otevřen setkání s Pánem. „Schopnost zahlédnout Kristovu přítomnost a cestu církve dějinami nás totiž činí pokornými a zbavuje nás pokušení utíkat se do minulosti, abychom se vyhnuli přítomnému okamžiku. A to je zkušenost mnoha badatelů, kteří začali - neříkám jako ateisté, ale jako agnostikové - avšak našli Krista. Dějinám totiž nelze porozumět bez této síly“ (*Promluva k účastníkům konference italského Sdružení profesorů církevních dějin (AIPSC)*, 12. ledna 2019).

Nezbytná je teologická svoboda. Bez možnosti vyzkoušet nové cesty nelze vytvořit nic nového a nedává se prostor novosti Ducha Zmrtvýchvstalého: „Těm, kteří sní o monolytické a všemi obhajované doktríně bez odstínů, se to může jevit jako rozkladná nedokonalost. Avšak skutečnost je taková, že tato rozmanitost pomáhá lépe vyjevit a rozvíjet různé aspekty nevyčerpatelného pokladu evangelia“ (*Evangelii gaudium*, 40). To také znamená náležitě revidovat *ratio studiorum*. Co se týče svobody teologické reflexe, přiklonil bych se k určitému rozlišení. Jako vědci svobodně pokračujte, v konečné fázi se pak vyjádří magisterium, ovšem bez svobody nelze teologicky bádát. Při kázání Božímu lidu ale nezraňujte jeho víru svými rozepřemi. Disputace patří jen mezi teology, to je váš úkol. Božímu lidu ale podávejte to podstatné, co sytí jeho víru, aniž by ji relativizovalo.

Nakonec je nezbytné vybavit se *lehkými a flexibilními strukturami*, které ukáží prioritu příkládanou přijetí a dialogu, inter- a transdisciplinární práci a síti. Statuta, vnitřní organizace, metoda výuky, studijní řád by měly odrážet fyziognomii církve, která „vychází“. Veškeré rozvrhy a způsoby mají, pokud možno, co nejvíce usnadňovat docházku těch, kdo touží studovat teologii: kromě seminaristů a řeholníků, také laiků a žen, jak věřících laiček, tak řeholnic. Vklad, který ženy přinášejí a mohou přinášet teologii, je neodmyslitelný. Jejich účast je proto třeba podporovat, jako to činíte na této fakultě, kde je mnoho vyučujících i studujících žen.

Toto překrásné místo, sídlo teologické fakulty nesoucí jméno sv. Aloise, jehož svátek připadá na dnešek, ať je symbolem sdílené krásy, která je dostupná všem. Sním o teologických fakultách, kde se pěstuje soužití růzností, praktikuje se teologie dialogu a přijetí a je prožíván mnohostěnný model teologického vědění namísto statické a odvtělené sféry; kde je teologické bádání s to prosazovat náročný, ale přesvědčivý proces inkulturace.

Závěr

Uzavírám: Kritéria prologu apoštolské konstituce *Veritatis gaudium* jsou evangelní. *Kérygma*, dialog, rozlišování, spolupráce, propojení – a dodal bych také *parrhésii*, která byla popsána jako schopnost být na hranici, spolu s *hypomoné*, tedy tolerance bytí na hranici, aby se mohlo pokračovat - to všechno jsou prvky a kritéria, jež tlumočí způsob, kterým žil a hlásal evangelium Ježíš a kterým jej mohou i dnes předávat jeho učedníci.

Teologie po *Veritatis gaudium* je kérygmatická, teologie rozlišování, milosrdenství a přijetí, jež navazuje dialog se společnostmi, kulturami a náboženstvími, aby bylo budováno mírumilovné soužití lidí o národů. Středomoří je dějinnou, zeměpisnou a kulturní matricí kérygmatického přijetí pěstovaného dialogem a milosrdenstvím. Neapol je příkladem a speciální laboratoří tohoto teologického bádání. Zdar vaší práci!